

„New York Times“ bestseleris

Adam Johnson

Našlaičių
prižiūrėtojo
sūnus

Pulitzerio
premija

romanas

Vertė Povilas Gasiulis,
Šv. Jeronimo premijos
laureatas

baltos lankos

Adam Johnson

Našlaičių
prižiūrėtojo
sūnus

romanas

Iš anglų kalbos vertė Povilas Gasiulis

baltos lankos

Čiun Do motina buvo dainininkė. Tiek apie ją tepasakė Čiun Do tėvas, našlaičių prižiūrėtojas. Savajame „Ilgos viešnageš“ kambaryje našlaičių prižiūrėtojas laikė moteriškės nuotrauką. Ji buvo gana graži – akys didelės, įkypos, lūpos sučiauptos lyg saugantis prasiatiti. Kadangi gražios moterys iš periferijos pristatomos į Pchenjaną, taip tikriausiai nutiko ir jo motinai. Geriausias įrodymas buvo pats našlaičių prižiūrėtojas. Naktimis jis gerdavo, ir barake našlaičiai girdėdavo, kaip jis rauda ir dejuoja, pusbalsiu derasi su moteriške iš nuotraukos. Tik Čiun Do turėjo teisę jį apraminti ir galiausiai ištraukti jam iš rankų butelį.

Kaip vyriausias berniukas „Ilgoje viešnageje“, Čiun Do turėjo pareigas – dalijo maistą, skirstė gultus, pervadindavo naujokus šimto keturiolikos didžiųjų revoliucijos kankinių vardais. Tačiau našlaičių prižiūrėtojas buvo griežtai nusistatęs savo sūnui, vieninteliam ne našlaičiui visoje „Ilgoje viešnageje“, nedaryti jokių nuolaidų. Radęs neišvalytą triušidę, joje nakčiai užrakindavo ne ką kitą, o Čiun Do. Berniukams prišlapinus guolius, ne kam kitam, o Čiun Do jis liepdavo gremžti nuo grindų prišalusius myžalus. Kad jis našlaičių prižiūrėtojo sūnus, o ne koks pakeliui į „9-27“ stovyklą* tėvų išmestas vaikas, Čiun Do kitiems berniukams nesigirdavo. Kas norėjo, galėjo ir pats lengvai susivokti – Čiun Do čia gyveno ilgiau už kitus, o iki šiol neįvaikintas buvo todėl, kad tėvas niekam neleido pasiimti savo vienturčio sūnaus. Suprantama ir tai,

* Pavadinimas kilęs nuo datos (1995 m. rugsėjo 27 d.), kada Kim Čen Iras pasirašė dekretą dėl našlaičių, benamių, elgetaujančių vaikų „globos“.

kad kai motina buvo išvežta į Pchenjaną, tėvas pasiprašė skiriamas į vieninteles pareigas, leidžiančias jam ir pragyventi, ir prižiūrėti savo sūnų.

Kad moteriškė nuotraukoje yra Čiun Do motina, geriausiai liudijo našlaičių prižiūrėtojo išimtinai Čiun Do skiriamos negalėstingos bausmės. Tai galėjo reikšti tik viena: Čiun Do veide našlaičių viršininkas matė moteriškę iš nuotraukos, kas dieną jam primenančią amžiną sielvartą dėl jos netekties. Tikrai šitaip kenčiantis tėvas galėjo žiemą iš vaiko atimti batus. Tikrai tikras tėvas galėjo sūnų, savo kūną ir kraują, nudeginti įkaitusiu anglių semtuvu.

Kartais būrelį vaikų priglobdavo kokia gamykla, o pavasarį jų pasirinkti atvažiuodavo su kinišku akcentu kalbantys vyrai. Šiaip jau berniukus vienai dienai pasiimti galėjo bet kas, išgalintis juos pamaitinti ir parūpinti butelaitį našlaičių prižiūrėtojui. Vasarą jie pildydavo smėlio maišus, o žiemą dokuose metaliniais strypais trupindavo ledo sluoksni. Mechanikos cechuose už dubenėlį atšalusios čiapčės* semtuvais stumdydavo tekinimo staklių švirksčiamas tepaluotas metalo drožles. Bet geriausiai – aštrių jukedžiangu** – juos maitindavo geležinkelio depe. Kartą, valydami prekinis vagonus, jie šlavė į druską panašius miltelius. Kai suprakaitavo, jų rankos, veidai, dantys paraudo. Traukinio gabenta chemikalai dažų fabrikui. Berniukai raudoni išbuvo kelias savaites.

O paskui, 85-aisiais čiučės metais, kilo potvyniai. Tris savaites lijo ir lijo, tačiau garsiakalbiai apie pralaužtus pylimus, žemių dambas, vienus ant kitų nušliaužusius kaimus nepasakojo. Kariuomenė dėjo dideles pastangas, kad nuo kylančio vandens apsaugotų „Singni-58“ sunkvežimių gamyklą, ir „Ilgos viešnagės“ berniukams buvo duota virvių ir ilgakočių kobinių žmonėms iš Čiongdžino upės traukyti, kad srovė jų nenuneštų į uostą. Vanduo plukdė rąstus, benzino bakus, išviečių statines. Vandeny vartaliojosi traktoriaus padanga, sovietinis šaldytuvas. Jie girdėjo, kaip dunksėdami

* Patiekalas iš makaronų, troškintų daržovių, grybų, mėsos.

** Aštri jautienos sriuba.

upės dugnu vartosi prekiniai vagonai. Sukdamasis pralėkė kariško automobilio apdangalas su jo įsitvėrusia klykiančia šeima. Paskui iš vandens iškilo jauna moteriškė, išsižiojusi, bet tylinti, ir našlaitis, vardu Po Songas, kobiniu užkabino jai už rankos – ir kaipmat pats buvo įtrauktas į vandenį. Po Songas į našlaičių prieglaudą pateko silpnos sveikatos, ir paaiškėjus, kad jis kurčias, Čiun Do jį pavadino Un Po Songu, pavarde trisdešimt septintojo revoliucijos kankinio, pagarsėjusio tuo, jog dumblu užsikimšo ausis, kad puldamas japonus negirdėtų kulų.

Berniukai, šūkaudami: „Po Songai, Po Songai!“, nudūmė paupiu ties ta vieta, kur turėjo būti paniręs Po Songas. Jie pralėkė pro „Susivienijimo“ plieno liejyklos kanalizacijos vamzdžius, bėgo dumbliniais „Riongsongo“ šarmo kūdrų pakraščiais, tačiau Po Songo taip ir nerado. Sustojo berniukai uoste, kur tamsiuose vandenyse buvo tiršta lavonų, tūkstančių lavonų, svaidomų bangų taip, kad atrodė nelyginant lipnūs sorų gumuliukai, krūpčiojantys ir kilsuojantys įkaitusioje keptuvėje.

Tada jie dar nežinojo, kad tai badmečio pradžia, – pirma dingo elektra, paskui sustojo traukinių eismas. Kai nutilo spartuoliško darbo sirenos, Čiun Do suprato, kad popieriai prasti. Vieną dieną žvejų laivai išplaukė į jūrą ir nebegrižo. Žiemą nuo nušalimų prasi-dėjo gangrenos, ir seni žmonės užmigdavo ir nebepabusdavo. Bet tai buvo dar tik pirmieji mėnesiai, dar toli iki tol, kol imta misti žievėmis. Garsiakalbiai badmetį vadino Sunkiū žygiu, tačiau taip čiulbėjo tik Pchenjano balsas. Kad Čiongdžine badmetį kas nors taip vadintų, Čiun Do negirdėjo. Tam, ką jie išgyveno, nereikėjo nė atskiro pavadinimo – tai buvo viskas, kiekvienas nugrauztas ir nurytas nagas, kiekvienas akies voko pakėlimas, kiekviena kelionė į išvietę ir pastangos išstenėti gumulėlius sulipusių pjuvenų. Kai nebeliko nė menkiausios vilties, našlaičių prižiūrėtojas sukūreno gultus, ir berniukai paskutinę naktį miegojo sugulę aplink šiltą virtuvės krosnelę. Rytą jis sustabdė sovietinį „Cirą“, karišką sunkvežimį, dėl juodo brezentinio apdangalo vadinamą „juodvarniu“. Berniukų buvo belikę vos tuzinas, taigi visi puikiai sutilpo kėbule.

Visiems našlaičiams anksčiau ar vėliau lemta tapti kareiviais. Tačiau Čiun Do šitaip dar tik keturiolikos tapo tunelių kariu, išmokytu kautis visiškoje tamsoje.

Ten jį po aštuonerių metų ir susirado karininkas So. Senis pats nusileido po žeme pasižiūrėti į Čiun Do, visą naktį su savo būriu praleidusį dešimties kilometrų tunelyje po demilitarizuota zona, beveik siekiančia Seulo priemiesčius. Kad akys apsiprastų, iš tunelio jie visada išeidavo atbulomis, ir jis vos neatsitrenkė į karininką So, kurio pečiai ir plati krūtinė bylojo jį esant žmogų, brendusį socialiais laikais iki Čiolimos kampanijų*.

– Pak Čiun Do? – paklausė So.

Atsisukęs Čiun Do išvydo šviesos rato supamą trumpai apkirptą žilą vyro galvą. Galvos ir žandų oda buvo šviesesnė negu viso veido, dėl to vyras atrodė tarytum ką tik nusiskutęs barzdą ir tankius, susivėlusius plaukus.

– Aš, – atsakė Čiun Do.

– Kankinio pavardė, – tarė karininkas So. – Ar čia našlaičių būrys?

Čiun Do linktelėjo.

– Taip, – patvirtino. – Bet aš ne našlaitis.

Karininko So žvilgsnis nukrypo į raudoną tekvondo ženkliuką ant Čiun Do krūtinės.

– Neblogai, – pasakė karininkas So ir mestelėjo jam maišą.

Maiše buvo mėlyni džinsai, geltoni marškiniai su polo žirgu ir „Nike“ vadinami batai, Čiun Do pažįstami nuo senų laikų, kai našlaičių prieglauda pasitikdavo keltus, pilnutėlius korėjiečių, atviliotų iš Japonijos žadant partines tarnybas ir butus Pchenjane. Našlaičiai mojuodavo sveikinimo transparantais ir dainuodavo dainas apie partiją, ir Japonijos korėjiečiai žengdavo trapu į krantą, nors Čiongdžinas atrodė pasibaisėtinais, o krante jau laukė „juodvar-

* 1956 m. Kim Ir Seno inicijuotas stachanovietiškas sąjūdis (didinti darbo našumą, viršyti išdirbio normas, penkmečio planą įvykdyti per 4 metus ir pan.). Čiolima korėjiečių mitologijoje – nepaprastai stiprus sparnuotas žirgas.

niai“, visus juos gabensiantys į *kvalli so* stovyklas*. Atrodė, lyg dar vakar būtų matęs tuos gražučius berniukus su naujuteliais sportbaciais, pagaliau grįžusius į tėvynę.

Čiun Do pakėlė geltonuosius marškinius.

– Ką man su jais daryt? – paklausė.

– Čia tavo naujoji uniforma, – paaiškino karininkas So. – Jūrlige, tikiuosi, nesergigi?

*

Jūrlige jis nesirgo. Traukiniu jie nuvažiavo į Čiolhvangos uostą šalies rytuose, kur karininkas So rekvizavo žvejų laivą. Įgula taip bijojo savo svečių kariškių, kad per visą kelionę iki Japonijos pakrantės nenusisegė ženkliukų su Kim Ir Seno atvaizdu. Virš vandens Čiun Do matė sparnuotas žuvytes ir ryto rūką, tokį tirštą, kad gerte sugerdavo tariamus žodžius. Čia nebuvo kiaurą dieną plyšojančių garsiakalbių, o visi žvejai turėjo ant krūtinių išsitatuiravę žmonių portretus. Naujovė jam buvo ir stichiškas jūros judėjimas – niekad nebuvai tikras, kur link po akimirkos kryptelsi, tačiau su tuo ilgai niui buvo galima apsiprasti. Takelazą taršantis vėjas, rodė, atitaria korpusą talžančioms bangoms, ir naktį po žvaigždėmis ant vairinės gulinčiam Čiun Do rodėsi, jog tai geriausia vieta, kur žmogus gali užsimerkti ir atsikvėpti.

Karininkas So kartu atsivežė ir vertėją, vardu Kilas. Kilas laive skaitė japoniškus romanus ir per ausines klausėsi nedidelio kasečių grotuvo. Čiun Do tik kartą bandė su Kilu šnektelti, ketino pasiteirauti, ko jis klausąsis. Bet Čiun Do nespėjus praverti burnos Kilas sustabdė grotuvą ir tarė:

– Opera.

Jiems reikėjo ką nors sučiupti – ką nors paplūdimyje – ir parsigabenti namo. Tiek apie jų kelionės tikslą tepasakė karininkas So.

* *Kvalli* – priežiūra, tvarkymas. (Kor.) Taip vadinamos politinių kalinių baudžiamosios darbo stovyklos.

Antrąją dieną temstant jie įžiūrėjo tolimus miesto žiburius, tačiau kapitonas atsisakė plaukti toliau.

– Ten Japonija, – paaiškino. – Aš neturiu šitų vandenų jūrlapių.

– Aš pasakysiu, iki kol plaukt, – pasakė kapitonui karininkas So, ir, vienam žvejui lotu matuojant gylį, jie pasuko kranto link.

Čiun Do apsirengė, susiveržė diržą, kad nesmuktų standūs džinsai.

– Ar šitie drabužiai paskutinio jūsų pagrobto žmogaus? – paklausė Čiun Do.

– Aš daug metų nesu nieko grobęs, – atsakė karininkas So.

Čiun Do pajuto, kaip įsitempė veido raumenys, ir jį visą nusmelkė baimė.

– Nusiramink, – tarė karininkas So. – Šimtus kartų tai dariau.

– Rimtai?

– Na, tiksliau, dvidešimt septynis.

Karininkas So buvo pasiėmęs valtėlę ir, laivui priartėjus prie kranto, liepė žvejams ją nuleisti ant vandens. Vakaruose virš Šiaurės Korėjos leidosi saulė, ir vėjui pasikeitus oras vėso. Valtelė mažutė, pagalvojo Čiun Do, vos vos vienam žmogui įtilpti, o apie tris su besipriešinančiu belaisviu – nė kalbos. Karininkas So, pasiėmęs binoklį ir termosą, nulipo į valtėlę. Juo pasekė Kilas. Kai Čiun Do atsėdėjo šalia Kilo, per valtės kraštus ėmė kliūsčioti juodas vanduo, ir jo batai kaipmat sumirko. Jis svarstė, ar prisipažinti, jog nemoka plaukti.

Kilas vertė ir vertė Čiun Do kartoti japoniškus sakinius. „Labas vakaras“ – *Konbanva*. „Atsiprašau, aš pasiklydau“ – *Čioto sumimasen, mičini majomašita*. „Gal padėtumėte man surasti mano katę?“ – *Vatašino nekoga maigoni narimašita?*

Karininkas So nukreipė valtį kranto link, smarkiai užgulęs pakabinamąjį variklį, senutėlę sovietinę „Vpresną“. Pasukus į šiaurę ir plaukiant pakrante, bangos valtį pamėtėdavo kranto link, o atitraukdamos panėšėdavo atgal į atvirą jūrą.

Kilas paėmė binoklį, bet nukreipė ne į krantą, o į aukštus pastatus, stebėdamas, kaip miesto centre žiebiasi vis daugiau neono šviesų.